

Beperkt inzicht in zorgkosten

Zorggebruikers hebben weinig inzicht in de zorgkosten. Ze zoeken nauwelijks informatie over zorgkosten, en als ze het doen, is dat vooral om te achterhalen wat de eigen bijdrage is, maar niet om een afweging te maken of het de kosten waard is. Het is te betwijfelen of inzicht in zorgkosten kan leiden tot het zinnige en zuinige zorggebruik, waaraan minister Schippers van VWS refereert.

MARGREET REITSMA

Onderzoeker bij NIVEL

ANNE BRABERS

Onderzoeker bij NIVEL

JUDITH DE JONG

Programmaleider Zorgstelsel en Sturing bij NIVEL

Nederland kent al jaren stijgende zorgkosten, zowel in euro's als in aandeel van de overheidsuitgaven. Om ook in de toekomst kwalitatief goede zorg te kunnen blijven bieden, wordt nagedacht over hoe de zorg betaalbaar kan worden gehouden. Dit wil de overheid onder andere bereiken door "zinnig en zuinig" zorggebruik te stimuleren (Schippers, 2013). Het gaat dan om zorg die noodzakelijk, effectief en doelmatig is (Brouwer en Rutten, 2004).

Op verschillende manieren wordt geprobeerd om zinnig en zuinig gebruik van zorg te stimuleren, onder andere door zorggebruikers meer inzicht te geven in zorgkosten. Dit inzicht is beperkt door de manier waarop financiering van de gezondheidszorg is georganiseerd. Zorggebruikers betalen premie aan hun zorgverzekeraar en deze vergoedt (deels) de kosten van de gebruikte zorg. Hierdoor hebben zorggebruikers niet volledig inzicht in hun zorgkosten en is er voor hen niet altijd een directe relatie tussen zorggebruik en zorgkosten. Dit kan tot overmatig zorggebruik leiden, ook wel moral hazard genoemd (Ma en Riordan, 2002).

Om moreel risico tegen te gaan, zijn eigen betalingen ingevoerd. De aanname is dat eigen betalingen zorggebruikers ervan bewust maken dat zorg geld kost, omdat ze de kosten nu deels zelf moeten betalen. Hierdoor zouden

zorggebruikers kostenbewust gaan handelen en minder zorg gebruiken.

In een Kamerbrief (Schippers, 2013) staat dat ook een beter inzicht in de totale zorgkosten onder zorggebruikers bijdraagt aan minder zorggebruik. Dit betreft dan inzicht in de totale kosten van de zorg die iemand gebruikt, dus niet alleen het deel dat zorggebruikers zelf betalen. Door dit inzicht in zorgkosten zouden zij ook meer kostenbewust handelen. De achterliggende gedachte is dat als zorggebruikers inzicht hebben in zorgkosten, zij een rationele afweging kunnen maken tussen deze kosten en wat het zorggebruik hun zal opleveren, waardoor zij minder snel een beroep op de zorg zouden doen. Of en in hoeverre zorggebruikers inzicht hebben in zorgkosten is nog onbekend en wordt hier nader onderzocht.

METHODE

In november 2013 ontvingen 1.500 leden van het Consumentenpanel Gezondheidszorg van het NIVEL (Brabers et al., 2015) een schriftelijke of online vragenlijst, afhankelijk van de eigen voorkeur (respons 47 procent, $N = 698$). Aan hen werd gevraagd of ze inzicht hebben in de zorgkosten. Om zicht te krijgen op de rol die zorgkosten spelen bij zorggebruik, is ook gevraagd waarvoor panelleden dat inzicht in zorgkosten gebruiken. Hoewel de steekproef van 1.500 leden representatief was voor de algemene bevolking in Nederland wat betreft leeftijd en geslacht, waren de respondenten dat niet helemaal. Wanneer er uitspraken worden gedaan over de algemene bevolking, is daarom een weging toegepast om hiervoor te corrigeren. Hiervoor zijn zes weegfactoren gebruikt, twee categorieën voor geslacht en drie categorieën voor leeftijd. De weegfactoren lagen tussen 0,61 en 1,40.

RESULTATEN

Aan de deelnemers is voor een aantal verschillende vormen van zorg gevraagd wat de kosten zijn. Er is gekozen voor zo-

wel vormen die onder de basisverzekering vallen als vormen die daar niet onder vallen. Deelnemers konden per vorm uit drie bedragen kiezen, of aangeven dat ze het niet wisten.

Bij alle vormen van zorg zegt een derde tot bijna de helft niet te weten wat het kost. Het goede antwoord wordt het vaakst aangekruist voor zorg waarvoor zorggebruikers zelf de rekening krijgen (periodieke controle tandarts en behandeling fysiotherapeut) en wordt het minst vaak aangekruist bij vormen van zorg waarvoor zorggebruikers niet zelf de rekening krijgen (dag in het ziekenhuis en consult bij de huisarts) (figuur 1).

Verder zeggen veel mensen niet te weten hoeveel zij zelf moesten betalen voor de zorg waar ze in het afgelopen jaar gebruik van hebben gemaakt (44 procent) en zegt bijna twee derde (64 procent) niet te weten hoeveel de zorg in totaal kostte waar ze in het afgelopen jaar een beroep op hadden gedaan.

Ook vinden zorggebruikers het belangrijk om te weten wat de zorg waar ze gebruik van maken kost: 65 procent vindt dit (heel) belangrijk, 25 procent vindt dit niet belangrijk/niet onbelangrijk en 10 procent vindt dit (zeer) onbelangrijk. Als gevraagd wordt of men wel eens informatie heeft opgezocht over zorgkosten, dan blijkt 18 procent dit wel eens te hebben gedaan.

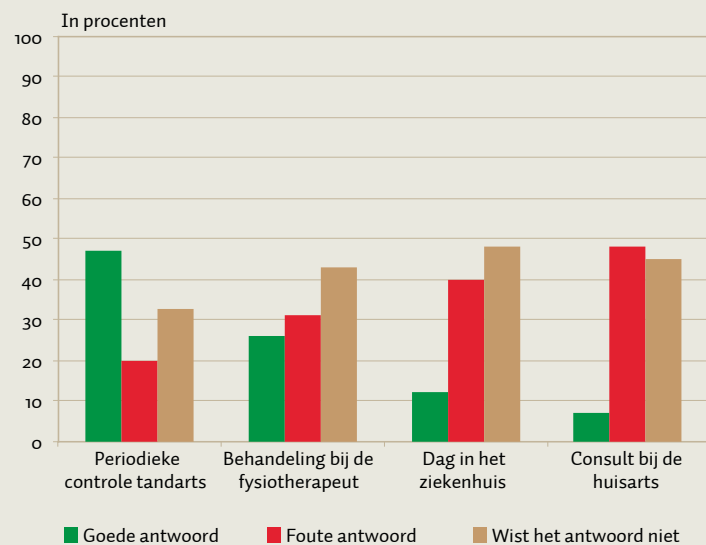
Tot slot is gevonden dat zorggebruikers die weleens informatie opzoeken over wat zorg kost, dat vooral doen om te weten wat de zorg hun zelf gaat kosten: ze willen weten of ze een eigen bijdrage moeten betalen, of ze geen onverwachte rekening krijgen, of het om niet verzekerde zorg gaat en of het gevolgen heeft voor hun eigen risico. De informatie lijkt minder vaak te worden opgezocht om een goede overweging te maken of het de kosten waard is (16 procent, figuur 2).

CONCLUSIE

Hoewel een aanzienlijk deel van de zorggebruikers het belangrijk vindt om inzicht te hebben in de kosten van zorg, is dit inzicht beperkt en zoekt maar een klein deel van de zorggebruikers informatie op over de kosten. Indien men hierover informatie zoekt, is dit nauwelijks om te overwegen of het de kosten waard is, maar vooral om te weten wat men als zorggebruiker zelf moet betalen. Hiermee kan geconcludeerd worden dat zorggebruikers zich vooral laten leiden door kosten die ze in hun eigen portemonnee voelen. De collectieve betaalbaarheid speelt een veel kleinere rol. Het is te betwijfelen of inzicht in zorgkosten kan leiden tot 'zinnig en zuinig' zorggebruik.

Of deelnemers wisten wat een zorgvorm kost

FIGUUR 1



Bron: NIVEL

Motieven voor zoeken van kosten

FIGUUR 2



Bron: NIVEL

LITERATUUR

Brabers, A.E.M., M. Reitsma-van Rooijen en J.D. de Jong (2015) *Consumentenpanel Gezondheidszorg: basisrapport met informatie over het panel*. Utrecht: NIVEL.

Brouwer, W.B.F. en F.F.H. Rutten (2004) Over-, onder-, en gepaste consumptie in de zorg vanuit een economisch perspectief. In: RVZ (red.) *Met oog op gepaste zorg*. Zoetermeer: RVZ, 7–53.

Ma, C.A. en M.H. Riordan (2002) Health insurance, moral hazard and managed care. *Journal of Economics & Management Strategy*, 11, 81–107.

Schippers, E.I. (2013) *Brief over kostenbewustzijn. 14 mei, zaaknummer 102636*. Den Haag: Ministerie van VWS.